

ÖRKÉNY ANTAL INTERJÚJA SZABÓ ILDIKÓVAL (1946–2016)

SZERKESZTETTE ÉS SAJTÓ ALÁ RENDEZTE: SZABARI VERA¹

Örkény Antal: Kérlek, meséld el szakmai élettörténetedet!

Szabó Ildikó: Nem tudom, hogy az ember szakmai életútja hol kezdődik, de én még ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyik rendkívül későn ismerkedett meg a szociológia fogalmával. Ugyanakkor teljesen nyilvánvaló, hogy a társadalmi problémákkal az ember jószerevével a születésétől kezdve találkozik. Számomra először az irodalom hordozta azt a szociologikumot, amelyik a tapasztalati világ mellett a másik szembesítési lehetőséget jelentette a későbbiekben is a kutatási problémák meghatározására. Például Kapás Dezső (1986) *A papírkosár* című könyve, amely az 1950-es évekről szóló kis történeteket tartalmaz és az 1980-as évek közepén jelent meg. Ez a könyv hívta föl a figyelmet arra, hogy a mindennapi élet látszólag jelentéktelen történései is milyen fantasztikus tudományos elemzési lehetőségeket hordoznak. Tehát egyértelműen az irodalom felől indultam. Társadalomtörténeti, kortörténeti és élettörténeti okokat is fel tudok hozni. Aki ismeri a kutatási területemet, az tudja, mennyire foglalkoztat a megélt történelem és a társadalomtörténet. Emlékszem például a szüleim veszekedésére. Gondolom, három éves lehettem, amikor anyukám egyszer azt mondja, hát legalább az MNDSZ-be (Magyar Nők Demokratikus Szövetsége) hadd lépjek be! Ezekkel [a kommunistákkal] nem lehet lepaktálni! – mondta erre apám. És én elképedve hallgattam ezt az egész furcsa vitát. Később megértettem, hogy anyukám hamarabb felismerte azt, hogy legalább az MNDSZ-be be kell lépni, ha az ember nyitott akar maradni.

Magyar–orosznakon végeztem Debrecenben 1969-ben, és házasság révén kerültem Budapestre. Két évig a Kovács László nevét viselő Harmat utcai általános iskolában tanítottam Kőbányán. Ezután egy évig a TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) központjában voltam félállásban tudományos munkatárs, majd az akkoriban megalakult Ifjúsági Lapkiadó Vállalat (ILV) Sajtó- és Közvélemény Kutató Osztályára kerültem kutatónak. Ahova én beléptem, azok az intézmények rendszerint megszűntek. Itt mégis viszonylag hosszán, talán tíz évig dolgoztam, kutatásaim jelentős része ehhez a kutatóhelyhez fűződik. Ez tehát nem közalkalmazotti munkaviszony volt, hanem egy vállalat kutatóhelye. Létezett ekkoriban egy párhuzamos ifjúságkutató is, a KISZ KB Ifjúságkutató Csoportja. Amikor ez a munkahely megszűnt, ez 1984–85 körül lehetett, elmentem aspirantúrára az Akadémiához tartozó képzési rendszerbe, ami három évig tartott. Az ELTE Szociológiai Intézetében voltam aspiráns, ami azt jelentette, hogy a talán 3000 forintos fizetésem az Akadémiától kaptam, és oktatási és kutatási munkákat végeztem. Itt készítettem el a kandidátusi értekezésem, melyben a politikai szocializáció magyar modelljeit próbáltam meg társadalomtörténetileg leírni, és a politikai szocializáció empirikus kutatásait összegyűjteni. Ezek részben az ILV-nél végzett saját empirikus kutatásaim voltak. Mindezeket beleintegráltam ebbe a munkába, amely *Az ember államosítása* címmel jelent meg, már csak a rendszerváltás után (Szabó 1991). Másrészt hivatkoztam az elemzett korszakok, elsősorban a Rákosi- és a Kádár-korszak rendszerrepresentációira: filmekre, esetenként más dokumentumokra, például az Úttörő Szervezet és a KISZ különböző dokumentumaira. Harmadrészt elméleti modelleket alkottam. A szépirodalom mellett, sőt, talán előtt, előszeretettel használtam

¹ A szakmatörténeti interjú az OTKA által támogatott, 77566 számú, A 20. Század Hangja pilot kutatás keretében készült 2010-ben.

emlékiratokat; a legkedvesebb nem szakmai műfajomat az életrajzok, memoárok, dokumentumok, emlékiratok jelentik. Ezen kívül a humort mint elemzendő tárgyat is vizsgáltam. Ennek a könyvemnek egyenesen a mottóját adta egy akkoriban lejegyzett kabaré.

1988 végére készültem el a kandidátusi értekezéssel. A témavezetőm, Huszár Tibor a házi védésen szembesült azzal, mivel is foglalkoztam. A házi védés nagyon mély nyomokat hagyott bennem, mert a témavezetőm előzetes indulatos reakciói sokakat elriasztottak attól egyrészt, hogy részt vegyenek a vitán, másrészt attól, hogy a véleményüket nyilvánosan megfogalmazzák. Ez az esemény irányította rá a figyelmemet arra a számomra rendkívül fontos társadalmi jelenségre, hogy bizonyos politikai rendszerekben, nevezetesen a demokrácia-deficit rendszerben, nagymértékben sérülnek a szolidaritásértékek, a morális autonómia értékei, ami természetesen az általam kutató politikai magatartásszociológiának fontos adaléka. Meg kell azonban jegyezni, hogy voltak olyanok, akik a házi védésen kiálltak mellettem: mindenekelőtt Te [Örkény Antal], de kiváló opponenseim, Erős Ferenc és Gombár Csaba is a házi védésen, a nyilvános védésen pedig Bihari Mihály, Papp Zsolt és Szegedi Péter, akik igen sokra értékelték a dolgozatot.

ÖA: Végül a Huszár fémjelezte nyomás és ennek a közhangulata állt szemben komoly pozitív, szakmai véleményekkel?

SZA: A valóság ennél árnyaltabb volt, mert négyszemközt nagyon sokan fejezték ki a szolidaritásukat. Ez egy ügy volt akkor. Arról volt szó, hogy ott maradtok a védés után, de ezek után Huszár Tibor úgy döntött, hogy nem. A csoport vezetője is úgy gondolta, hogy túlléptem a megengedett határokat. Azt vetette a szememre, hogy nem ilyen szcientista módon kellett volna ezeket a témákat kezelni. Tehát egy már meglévő tanszéki határozat vált semmissé. A tanszék támogatta, hogy az anyagot a Péter Lang Kiadó számára lefordítsák angolra, de amikor Huszár Tibor szembesült azzal, hogy miről is szól a dolgozat, leállította a munkát, noha addigra a felét már lefordították. Végül megjelent a könyv a Peter Langnál, de nem a teljes szöveg, hanem körülbelül a kétharmada (Szabó 1989).

Ekkor munkanélküli lettem. Akkoriban, 1990-ben, a felbomló Tömegkommunikációs Kutató Központból kivált egy csoport, és Doxapol néven alakítottak egy közvéleménykutató intézetet. Hát odakerültem. Életemben nyilvánvalóan minden szempontból ez volt a mélypont. A mai tapasztalatok alapján nehezen hihető, de nagyon súlyos egzisztenciális gondokkal küzdöttünk, és személyesen sem lehetett ezt jól feldolgozni. Aztán a Doxapol is megszűnt. Ezzel végképp munkanélküli lettem. Ekkoriban kezdtek alakulni a munkanélküliséggel foglalkozó társadalmi intézmények, az ember maga azonban nagyon nehezen tudta ezt a szerepet megtanulni. Ebben a helyzetben érkezett a francia Annick Percheron meghívása, hogy Mitterand elnök ösztöndíjával menjek ki egy évre Franciaországba, az általa vezetett *Centre national de la recherche scientifique*-be (CNRS), amely a francia társadalomtudomány egyik kiváló intézménye, ahol politikai szociológiai kutatásokat végeznek. Telefonunk sem volt, nagyon nehezen nyomozta ki a férjem, Lázár Guy munkahelyi telefonszámát. És ugye, mivel tudta, hogy Guy frankofón, nem is volt különösebb akadálya a kommunikációnak. A sors iróniája, hogy az egyik első kérdése a férjemhez az volt, miért utasítottam el három évvel korábban azt a személyre szóló meghívást, amit a Kulturális Kapcsolatok Intézetéhez nekem küldött. A férjem, aki nyilván ismerte nagyjából minden lépésemet, döbbenetesen mondta, hogy Ildikó semmilyen meghívást sem kapott, és nem is utasította volna el.

Franciaország, ahol szűk másfél évig tartózkodtam, minden szempontból sokat adott. Egyrészt az egzisztenciális és karriertudat-kudarok után fantasztikus volt az a szakmai elfogadás, amilyenben ott részem volt. És fantasztikus volt az az infrastruktúra és kollegiális milliő is, amivel én ott találkoztam először. Franciaországban nagyon sokat írtam, nagyon sokat olvastam, nagyon sokat tanultam, részt vettem a szakmai közéletben.

A pályám alakulása szempontjából különösen jelentős volt a kintlétem. Én a politikai szocializáció fogalmával úgy találkoztam először, még az 1970-es években, hogy bér munkában egy fordítást vállaltam a Tömegkommunikációs Kutató Központ részére franciáról magyarra. Ez az említett meghívómnak, Annick Percheronnak egy politikai szocializációval kapcsolatos tanulmánya volt. A cikk katartikus hatást tett rám, mert nevet adott annak, amivel tulajdonképpen egész életemben foglalkoztam, és ami a magánidentitásomat és a szakmai érdeklődésemet tulajdonképpen nagyon nagymértékben összekapcsolja. Csak éppen azt a terminust nem használtam, amelyikkel itt találkoztam. A fordítás sajátos aktivitásra készítetett. Beiratkoztam egy francia tanfolyamra, és nagyon tudatosan pályáztam meg valamilyen egyhónapos franciaországi ösztöndíjat, hogy találkozhatnék Annick Percheronnal. Akkoriban már volt néhány angol nyelvű publikációm, amelyek a maguk módján kisebb belpolitikai viharokat kavartak. A negyedévi survey-ken, ezekben a 14–30 éveseket reprezentáló kutatásokban rendszeresen vizsgáltam akkoriban a téves ismeretek szerveződését és a politikai rendszer sajátosságainak a leképezését. Az IPSA (*International Political Science Association*) egyik szocializációval foglalkozó munkabizottsága szervezett akkoriban egy konferenciát Lengyelországban, ahová egy empirikus adatokon nyugvó anyaggal mentem ki. A szöveget a KISZ KB Agitációs és Propaganda Osztályán kellett jóváhagyatni. Bizonyos dolgokat kihúztak belőle, én pedig bizonyos dolgokat visszaírtam. A leadott szövegben, különösen a nyugati kollegák számára, eléggé mehökkentő dolgok szerepeltek.

Mindezt azért mondom el, mert azt megmutatja, hogy a kvantitatív módszertani lehetőségek is adva voltak. Itt arra gondolok, hogy ebben a *Téves ismeretek kialakulása az ifjúsági közvéleményben* című dolgozatomban (Szabó 1979) azt a jelenséget elemeztem, hogy bizonyos ismeretkérdésekre, nevezetesen, hogy hogy hívják a Hazafias Népfrent főtitkárát, vagy ki a miniszterelnök, egy számottevő, empirikusan jól elkülöníthető csoport szisztematikusan azt válaszolta, hogy Kádár János. Tehát Kádár János volt minden. Kádár János nem volt ugyan miniszterelnökünk, de tudásszociológiailag azért volt érdekes, hogy mégis annak mondták, mert ez a téves ismeret bizonyos értelemben helyes ismeret volt. Ez bizonyos értelemben a közép-európai politikai rendszerek egy rendszerváltásokat túlélő sajátosságát mutatta meg: azt nevezetesen, hogy Magyarországon különböző politikai korszakokban a jogi formulák szerinti hatalomgyakorlás nem esik egybe a politikai hatalmat ténylegesen gyakorlók körének uralmával. Ugyanebben a dolgozatomban elemeztem egy olyan kérdéssort, amelyikben különböző országokat soroltam föl, és az interjúalanyoknak meg kellett mondaniuk, hogy az adott ország szocialista vagy nem szocialista ország e. A véleményüket nyitott válaszokkal indokolhatták. Talán nem is olyan meglepő, hogy Kínát, Jugoszláviát, meg talán Albániát nem tartották szocialistának. És miért nem tartották Kínát szocialistának? Mert nincs jóban a Szovjetunióval. Ugyanezért nem tartották szocialistának Jugoszláviát sem. Kínálkozott itt egy tudásszociológiai rekonstrukciós lehetőség: eszerint a szocializmus tényleges definíciója nem a tulajdonviszonyokat, nem az egypártrendszert jelenti, hanem azt, hogy az ország jóban van-e a Szovjetunióval, vagy sem. Egy másik kutatás kapcsán arra kérdeztünk rá, hogy Izraelben van-e kommunista párt. Akkoriban Izraelben éppen kettő is volt, de mert a korabeli magyar politika akkoriban éppen elhatároló-

dott Izraeltől, ezt a tényt felülírták. Ezt a dedukált tudást találtam akkor is, amikor bizonyos történelmi személyiségről kellett megmondaniuk az interjúalanyoknak, hogy milyen nemzetiségűek, vagy milyen ország állampolgárai voltak. Hadd áruljak el annyit, hogy Hitler nyugatnémet volt, Mozart pedig keletnémet. Mostanában készülök megjelentetni egy politikai anekdota gyűjteményt az elmúlt harminc év történeteivel. Hogy ebből egyetlen egyet idézzek: az általam vezetett kutatásban kérdeztünk rá először Nagy Imre személyére. Ezt olyan módszertani megoldással tettük, hogy a 20. század különböző történelmi személyiségeit ábécé sorrendbe téve megkérdeztük, hogy inkább rokonszenvesnek, vagy inkább ellenszenvesnek találják őket. Az volt a módszertani: elképzelésem, hogy az emberek az értékelési sémákat akkor is megtanulják, ha fogalmuk sincs arról, hogy ki is volt az illető. Ezért először kérdeztük a szimpátia és antipátia kérdéssort, és a kérdőívnek egy jóval hátrébb lévő részében kérdeztük meg, hogy tudomása szerint ki volt, mit csinált az illető. Az ábécé sorrend miatt talán Horthyval kezdődött a névsor és Szálasi Ferencsel végződött. Amikor Nagy Imréhez értünk, az egyik fiatal vizsgálóról megkérdeztük, hogy most a pécsi focistára gondolunk-e, avagy arra a Nagy Imrére, aki az utcájukban lakik. Ez jól illusztrálta azt, hogy akiről nem beszélnek, az bizonyos értelemben nem létezik. Tehát a történelemből ki lehet radírozni eseményeket.

ÖA: És mihez kezdte, amikor visszajöttél Franciaországból?

SZI: Akkor megint munkanélküli lettem. El kell azonban mondanom, hogy a megvédett kandidátusi értekezést odaadtam a Magvető Kiadó Gyorsuló idő sorozatának. Valahogy el is fogadták, sőt meg is szerkesztették. Mégsem jelent meg, a szerkesztő hatáskörén felül álló döntés miatt. A franciaországi tapasztalataim hatására javult egy kicsit az érdekérvényesítő képességem, úgyhogy egész egyszerűen elmentem a Gyorsuló idő szerkesztőségébe, és a kész, megszerkesztett változatot átvittem a Tekintet Kiadóba, ahol pillanatokon belül meg is jelentették. Franciaország után megint munkát kellett keresnem. Amíg Franciaországban voltam, Magyarországon megtörtént a kulturális tőke újraelosztása, amiből kimaradtam. Az idegen nyelvű könyvtárnak van egy kisebbségi kutatócsoportja, odamentem dolgozni. Tulajdonképpen elég jó kutatást végeztem ott, amire érdekes módon mostanában nagyon sokat hivatkoznak: Radó Péterrel és Molnár Évával nagyon komplex kutatást folytattunk a Mura-vidéki, tehát a szlovéniai magyarokról.

Az első kvalitatív kutatást Erős Ferivel csináltuk, még az ILV Sajtó- és Közvéleménykutató Osztályán, *Milyen a szerelem?* címmel. A második kizárólag kvalitatív kutatásként egy olyan anyagot említenék, amelyet végül nem dolgoztam fel. Abban a korszakban készült, amikor az ELTE-n voltam aspiráns, és az ötödik osztályosok politikai világképéről szólt. Két budaörsi lakótelepi iskola teljes negyedik osztályának mélyinterjúit tartalmazza. 1987 környéke, amikor ezen a kutatáson dolgoztunk, erősen túlpolitizált korszak volt, a sok napi változás hatására ugyanis napról napra új témák emelődtek be a politikai kommunikációba, és ettől megnőtt az emberek politikai kommunikáció iránti igénye és készítése. Úgy emlékszem, hogy a gyerekek elképesztő módon benne éltek a politikai világban. Ne felejtsük, hogy ekkor dőltek le a kettős kommunikációs szintér elválasztó határai. Elég sokat foglalkoztam a kettős szocializáció lényegével, aminek felfogásom szerint az volt a fő sajátossága, hogy a szocializáció során a gyerekek megtanulták, mi az, amiről lehet, és mi az, amiről nem lehet nyilvánosan beszélni. Úgy gondolom, hogy az 1980-as évek közepétől ezek a falak fokozatosan erodálódtak. Amikor *Az ember államosítása* című munkámat írtam, éppen emiatt gondoltam úgy, hogy a rendszer meg fog dőlni, el fog

bukni, mivel kimondhatóvá vált, hogy a király meztelen. Ez kicsit leegyszerűsített séma, de annyi biztos, hogy a 80-as évek eróziós folyamatai azzal jártak, hogy többek között a gyerekek is beemelődtek a családi politikai kommunikációba. Ezzel a témával a *Szocializációs konfliktusok* című kutatásban foglalkoztam.

ÖA: *Miért alsó tagozatosokkal végeztétek a kutatást?*

SZI: Ez a legizgalmasabb a szocializációban: a kisgyerekek politikai világképe. Ezt egyrészt Annick Percherontól tanultam, másrészt pedig egy fantasztikus magyar kutatásból, S. Molnár Edit kutatásából, amelyet az 1970-es évek közepén a Magyar Rádió saját óvodájának gyerekei körében végzett. További indokom az volt, hogy a politikai szocializációban kiépülő fékek ebben az életkorban még nem szilárdulnak meg olyan nagyon erősen. De szerepet játszott az is, hogy éreztem, minden át van politizálva. Tehát a gyermeki világnak is ilyennek kell lennie. Arra voltam kíváncsi, hogy ebben a korosztályban, amikor a gyerekek már jól meg tudják fogalmazni a gondolataikat, mit jelent ez az átpolitizáltság.

Ugyancsak az Idegennyelvű Könyvtárhoz fűződik egy másik, általam kezdeményezett kisebbségi kutatás, melyet Körösszakálon végeztük a magyarországi románok körében. 1946-ban születtem, az 1948–49-es tanévben Körösszakálott laktunk, ott tanítottak a szüleim. Ez egy kicsi falu a román határ közelében. Apukám volt az iskolaigazgató, az iskolával egybeépített szolgálati lakás volt az otthonunk. Az első összefüggő emlékeim Körösszakálhoz fűződnek. Tetszett a gondolat, hogy az ember kutatóként visszamenjen egy ilyen településre és megnézzé, ugyanott van-e az a fa az iskolaudvaron, ahol gyerekkoromban volt. Itt is készítettem interjúkat. Ebből a kutatásból publikáltam is valamit. Gyula volt a kutatás másik helyszíne, a témánk pedig a kisvárosi fiatalok értékorientációi. Erős Feri is tagja volt a kutatócsoportnak. A vezetője, Békés Ferenc, maga is gyulai volt, biztos a terepismerete is szerepet játszott abban, hogy odamentünk. Az is számított, hogy Gyula tényleg jól körülhatárolható kisváros. Itt a gyulai gimnáziumba járó gyerekekkel készítettünk magnóra rögzített interjúkat. Ebből az anyagból valami töredékeset publikáltunk is (Szabó 1996).

Amikor megszűnt az Idegennyelvű Könyvtár Nemzetiségi Kutatócsoportja, megint állást kerestem, és valahogy az Országos Közoktatási Intézetbe (OKI) kerültem. Ez az Oktatási Minisztérium háttérintézménye volt, ahol alkalmazott kutatásokat végeztek. Elég sokáig dolgoztam itt, közben pedig elkezdtem félállásban tanítani a Kecskeméti Főiskolán. Aztán 1996-ban meghalt a férjem, Guy. A betegsége alatt függesztettem a kecskeméti tanítást, azt nyilvánvalóan nem lehetett akkor folytatni. Később visszahívtak, és mivel az OKI erősen centralizált minisztériumi háttérintézmény volt, nekem jobban tetszett a kecskeméti főiskolai tanítás. Tanítani mindig is nagyon szerettem, nagyon jó dolog szakmai kérdésekről beszélni, meg az ember az exhibicionizmusát is itt tudja a legjobban kiélni. A tanítósághoz sajátos viszony fűzött, mert a szüleim tanítók voltak. Az egyik publikációmban arról a tanítóképzőről írtam, ahol édesanyám tanult, a Calvineumról, amely a holland protestáns tanítóképzők mintájára jött létre a háború után, hadiárvaik részére. Édesanyám is mint hadiárva került ide. A tanítói életbe nagyon beleláltam, hiszen 1946-tól kezdődött a szüleimnél, amikor megszülettem, és, gondolom, amint jártam tudtam, engem is mindig magukkal vittek az iskolába. Mert hova is teheték volna a gyerekeket? Számomra teljesen természetes volt, hogy az ember ül a hátsó padban. Így derült ki négyéves koromban, hogy tudok olvasni. Szakmailag mindig is nagyon érdekelt, milyen magatartási mintákat, milyen identitás követelményeket közvetít a mindenkori hatalom az ilyen rendelkezésére álló transzmissziókkal, mint amilyen az oktatási rendszer

is. Mint olyan embernek, aki vidékről került a fővárosba, nem volt ellenemre, hogy segítsék azoknak a sokszor rendkívül tehetséges fiataloknak, akik tulajdonképpen a mobilitási nehézségek miatt jutnak a tanítóképzőbe, és nem valamelyik divatos egyetemre.

Nagyon jól is éreztem itt magam, sok jó kvantitatív kutatást végeztünk. Eltökélt szándékom volt, hogy kiépítsek itt egy komoly ifjúságkutató intézetet. A rendszerváltás után az ifjúságkutatás minden intézménye megszűnt. A második világháború egyik nagy politikai tapasztalata volt, milyen sok múlik a fiatalokkal kapcsolatos politikákon a tekintetben, hogy milyen értékeket követnek a fiatalok. Egyszerűen arra gondolok, hogy ezután lett általánossá a közoktatásban az állampolgári ismeretek, a társadalomismeretek oktatása. Ezután indultak meg azok a demokratizálódási folyamatok, amelyek az iskola belső világát úgy alakították át, hogy az ott tanulók egyfajta tapasztalati tanulás révén állampolgári magatartási készségeket is begyakoroljanak. Még a második világháború után, annak tapasztalataira alapozva épült ki a közoktatás mellett egy olyan ifjúságpolitika, amelyik a fiatalok iskolán kívüli életére fókuszált, és támogatta az ifjúsági kezdeményezéseket, a cseréket.

Ambicionáltam tehát, hogy legyen egy olyan kutatóhely, ahol otthon érzem magam. Nem állítom, hogy ez sikerült. Ugye, a Minoritás Alapítvány is ilyen kísérlet volt, ahol kimondottan kisebbségi kérdések kutatására fókuszáltunk. Kecskeméten is voltak nagyon jó kutatások. Minden nagyon jól is ment mindaddig, amíg egyszer főigazgató váltás nem történt 2000 körül, és az új vezető úgy gondolta, hogy a társadalomtudományokra nincs igazán szükség. Ekkor egész egyszerűen eljöttem onnan. De az oktatás világa iránti szakmai érdeklődésem továbbra is megmaradt. A modern társadalomban valami egészen fantasztikus szerepet játszik az oktatás. Mindig is nagyon érdekelt, hogy milyen identitásproblémákkal küzdenek a közvetítők, a tanítók. Ezek az identitásproblémák természetesen az ilyen demokrácia-deficités társadalmakban igazán érdekes kutatói kérdések. Semmi érdeklődés sincs bennem például az iránt, milyen lehet a francia tanárok identitása. Az az ő magánügyük. Sőt, még a svédéké sem nagyon érdekel.

A kecskeméti pályafutásomnak tehát vége lett, és egy darabig, egy vagy két évig nyugdíjas voltam, ugyanis kordedvezményesen nyugdíjba mehettam. Ezután egyrészt különböző kutatási megbízásokat vállaltam, másrészt megírtam az akadémiai doktori értekezésemet, ami két évig tartott, és 20–30 év szakmai tapasztalatait összegzem benne. Utána elmentem a Károlira (Károli Gáspár Református Egyetem), szintén tanítóképzőbe; a felsőoktatási integráció révén a nagykőrösi tanítóképző a Károli Egyetem egyik fakultása lett, nagyon barátságos világ volt. Ez rövid ideig tartott, mert utána Debrecenbe hívtak, és más típusú lehetőségek is adódtak. Most az ELTE-n tanítok a Szociológia és Szociálpolitika Tanszéken. Április–május óta a Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program vezetője is vagyok. Debrecenben nincs önálló szociológia doktori program, mert pillanatnyilag én vagyok az egyedüli egyetemi tanár. Nagyon szeretek a doktoranduszokkal foglalkozni. Most februárban kezdődött el egy hároméves OTKA-kutatásom, *Campus-lét Debrecenben* címmel (Fényes–Szabó 2014). Az egyetemisták csoportszocializációs folyamatait, csoportkultúráit, értékvilágát kutatjuk, egyetemisták bevonásával. Egy új szociológus nemzedéket látok bennük.

HIVATKOZÁSOK

- Fényes H. – Szabó I. (szerk.) (2014) *Campus-lét a Debreceni Egyetemen: ifjúságszociológiai tanulmányok* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Kapás D. (1986) *A papírkosár*. Budapest: Magvető.
- Szabó I. (1991) *Az ember államosítása*. Budapest: Tekintet Alapítvány.
- Szabó, I. (1989) *Political Socialization in Hungary. The Duality of Institutional and Non-Institutional Processes*. Frankfurt am Main, Bern, New York, Paris: Peter Lang.
- Szabó I. (1979) Téves ismeretek kialakulása az ifjúsági közvéleményben. *Ifjúkommunista*, 7, 39–41.
- Szabó I. (1996) *Közösség szerveződési folyamatok a magyarországi románok körében [1.], Három település interetnikus viszonyai: Méhkerék, Gyula, Körösszakál*. Budapest: MTA PTI Etnoregionális Kutatóközpont.